
TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA – NGHỆ THUẬT

**TÌM HIỂU LỆ TỤC CỔ
Ở LÀNG THIẾT ĐÌNH, HUYỆN YÊN ĐỊNH,
THANH HÓA**

**KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CỬ NHÂN VĂN HÓA**

Giảng viên hướng dẫn : TS. Cao Đức Hải

Sinh viên thực hiện : Vũ Thị Thanh

Lớp : Quản lý văn hoá 7C

Niên khóa : 2006- 2010

HÀ NỘI – 2010.

MỤC LỤC

Trang

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài.....	4
2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề	6
3. Mục đích nghiên cứu.....	7
5. Phương pháp nghiên cứu.....	7
6. Đóng góp của đề tài	8
7. Cấu trúc của đề tài.....	8

CHƯƠNG 1: TỔNG QUÁT VỀ LỄ TỤC Ở THANH HOÁ

- 1.1 Tìm hiểu về lễ tục nói chung và các khái niệm liên quan
- 1.2 Nét chính về văn hoá xứ Thanh
- 1.3. Khái quát không gian địa lý, văn hoá xã hội của lễ tục làng Thiết Đỉnh - Yên Đỉnh – Thanh Hoá
  - 1.3.1. Đặc điểm địa lý – kinh tế - văn hóa – xã hội huyện Yên Đỉnh
  - 1.3.2. Xã Đỉnh Tường:
  - 1.3.3. Làng Thiết Đỉnh

CHƯƠNG 2: LỄ TỤC CỔ LÀNG THIẾT ĐỈNH - XÃ ĐỈNH TƯỜNG HUYỆN YÊN ĐỈNH - TỈNH THANH HOÁ

- 2.1. Trò “kéo chọt”
- 2.2. Tục Thiết Đỉnh ăn chạ với Bái Trại
- 2.3. Thiết Đỉnh ăn chạ với Châu Bồi
- 2.4. Tục vọng lão
- 2.5. Tục rước lão
- 2.6. Tục xé cù
- 2.7. Tục vật giải
- 2.8. Thi nhảy cao
- 2.9. Tục tắm thành hoàng

2.10. Tục xẻ gỗ

2.11. Tục đóng cửa ngõ

2.13. Tục làm lễ cúng ông Giàn

2.14. Các ngày lễ trong năm

2.15 Một số nét lớn về hương ước, hương ẩm ở làng Thiết Đính

CHƯƠNG 3: ĐỀ XUẤT BIỆN PHÁP QUẢN LÝ, GIỮ GÌN VÀ PHÁT HUY LỄ TỤC CỔ Ở LÀNG THIẾT ĐÍNH

3.1. Tầm quan trọng của công tác quản lý lễ tục, lễ hội ở địa phương

3.1.1 Khái niệm quản lý

3.1.2. Nhu cầu của địa phương về phát huy lễ tục.

3.1.3. Tầm quan trọng của việc phát huy lễ tục

3.2. Đề xuất biện pháp quản lý, giữ gìn và phát huy lễ tục cổ ở làng Thiết Đính

KẾT LUẬN

TÀI LIỆU THAM KHẢO.....9

PHỤ LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Việt Nam, xét trên phương diện đất nước học, là cả một địa - văn hóa hết sức độc đáo bên cạnh một địa - kinh tế và địa - chính trị rất đặc thù. Lịch sử hàng ngàn năm dựng nước và giữ nước đã tạo cho Việt Nam có một truyền thống lâu đời, bền vững đó là truyền thống lịch sử, truyền thống dân tộc. Cái hồn của truyền thống ấy là văn hóa và bản lĩnh sáng tạo, sức sống của con người Việt Nam. Dân tộc Việt Nam có một truyền thống từ lâu đời về văn hóa và văn hiến, kết tinh thành hệ giá trị chân - thiện - mỹ như một hệ giá trị phổ quát của văn hóa, của mọi dân tộc trong quốc gia - dân tộc mình và trong cộng đồng nhân loại. Song mỗi dân tộc, do những điều kiện và hoàn cảnh lịch sử riêng của mình, từ những trải nghiệm trực tiếp trong thực tiễn lao động và đấu tranh, trong môi trường tự nhiên và xã hội để tồn tại và phát triển, lại có những quan niệm và cách thức biểu hiện riêng của mình về chân - thiện - mỹ. Nó biểu hiện thành tâm lý và ý thức, phong tục tập quán và lối sống, tạo thành tính cách của con người và cộng đồng dân tộc. Các giá trị văn hóa truyền thống đó kết tinh lại trong quan niệm, tư tưởng, triết lý, trong đạo đức và cách thức ứng xử, phản ánh diện mạo tinh thần, tâm hồn và tình cảm của cả một dân tộc, có trong các sản phẩm vật thể và phi vật thể của văn hóa. Trong văn hóa tinh thần (phi vật thể) và đời sống văn hóa tinh thần của dân tộc Việt Nam truyền thống, qua các thời đại lịch sử cần đặc biệt chú trọng tới một lĩnh vực rất phong phú và tinh tế nằm chung trong cấu trúc của văn hóa. Đây là di sản tinh thần rất quan trọng mà các thế hệ người Việt Nam từ xa xưa - tổ tiên, ông cha chúng ta đã sáng tạo ra, đã để lại cho đời sau. Nó phải được bảo tồn và phát huy, được kế thừa và phát triển trong những điều kiện lịch sử mới. Nó cần phải có mặt trong hành trang của những con người Việt Nam hiện nay, nhất là thế hệ trẻ nhập cuộc

với đổi mới để phát triển, đổi mới trong nội tại của đất nước, con người và dân tộc mình đồng thời hội nhập với bên ngoài để phát triển và hiện đại hóa.

Lễ tục, lễ hội như một bảo tàng sống về văn hoá đặc thù của dân tộc đã được lưu truyền, kế thừa qua nhiều thế kỷ. Lễ hội truyền thống là loại hình sinh hoạt văn hoá, sản phẩm tinh thần của người dân được hình thành và phát triển trong quá trình lịch sử. Người Việt Nam từ hàng ngàn đời nay có truyền thống “Uống nước nhớ nguồn”. Lễ hội là sự kiện thể hiện truyền thống quý báu đó của cộng đồng, tôn vinh những hình tượng thiêng, được định danh là những vị “Thần” - những người có thật trong lịch sử dân tộc hay huyền thoại. Hình tượng các vị thần linh đã hội tụ những phẩm chất cao đẹp của con người. Đó là những anh hùng chống giặc ngoại xâm; những người khai phá vùng đất mới, tạo dựng nghề nghiệp; những người chống chọi với thiên tai, trừ ác thú; những người chữa bệnh cứu người; những nhân vật truyền thuyết đã chi phối cuộc sống nơi trần gian, giúp con người hướng thiện, giữ gìn cuộc sống hạnh phúc

Trong nhiều năm vừa qua, lễ tục, lễ hội truyền thống ở Việt Nam có những thăng trầm: có khi lắng xuống, có khi lại phát triển ồ ạt, thiếu tính tổ chức. Trong những nguyên nhân của thời kỳ lắng xuống ấy có thể kể đến những nguyên nhân khách quan như chiến tranh hay kinh tế nước nhà còn nhiều khó khăn; trong những nguyên nhân chủ quan phải kể đến nhận thức và cách thức quản lý của các nhà quản lý văn hóa - xã hội: Họ đã có lúc coi lễ hội là một sự lãng phí, tốn kém tiền của của nhân dân, là mê tín dị đoan... nên đã đưa ra những quyết định quản lý lễ hội nặng về cấm đoán hành chính, thiếu căn cứ khoa học. Chính vì thế, nhiều lễ hội truyền thống không được vận hành theo đúng qui luật của văn hóa, nhiều giá trị văn hóa đặc sắc của lễ hội theo đó cũng bị mai một.

Thanh Hóa là một vùng đất giàu truyền thống văn hóa – lịch sử còn bảo lưu nhiều lễ tục, lễ hội truyền thống, là nơi có những địa điểm khảo cổ

về người Việt cổ cư trú cách đây hàng chục vạn năm, phát triển liên tục một cách có hệ thống từ xa xưa cho đến nền văn hóa Đông Sơn thời các vua Hùng. Đến thời các vua Hùng trong nước Văn Lang, Thanh Hóa là bộ của Cửu Chân trọn vẹn cho đến ngày nay (tất nhiên có tách Ninh Bình thành Thanh Hóa ngoại). Lễ tục, lễ hội truyền thống xứ Thanh cũng có một lịch sử lâu đời như thế, mang những dấu vết cổ xưa của người Việt cổ xứ Thanh, có thể giúp ta hình dung ra con đường hình thành và phát triển của lễ hội truyền thống. Trên quá trình phát triển của lễ hội gắn với sự phát triển của lịch sử Thanh Hóa và dân tộc, lễ hội xứ Thanh có những yếu tố bị gạt bỏ, bị cải biên, có những yếu tố bị thêm vào, bị pha tạp. Sau cách mạng tháng Tám 1945 lễ hội xứ Thanh đã chịu nhiều tác động, chọn lựa, gạt bỏ và thêm thắt, cải biên, có khi xuất phát từ những định kiến cục bộ, máy móc “làm mới đi” vẻ đẹp nguyên sơ truyền thống rất đáng tiếc.

Nằm trong hệ thống lễ tục truyền thống Thanh Hóa, lễ tục cổ làng Thiết Định cũng không phải trường hợp ngoại lệ. Với mong muốn góp một phần nhỏ bé của mình vào việc sưu tầm, khảo tả, để bảo tồn, khôi phục giữ gìn những truyền thống văn hóa tốt đẹp ở Thanh Hóa, khóa luận này đi vào tìm hiểu lễ tục cổ Thiết Định (xã Định Tường – huyện Yên Định – tỉnh Thanh Hóa).

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

Từ năm 1960 đến nay có khá nhiều công trình ghi chép, sưu tầm, nghiên cứu, giới thiệu các trò diễn dân gian, các phong tục, tín ngưỡng, các hội làng bản mừng cùng với việc khảo sát văn hóa làng có tổ chức tập trung (từ những năm 1990) của xứ Thanh xưa. Các tục lệ, trò diễn, các lễ hội được giới thiệu hoặc trên báo chí hoặc khảo tả trong các sách (Dân ca Thanh Hóa, Các sách “Địa chí”, “Truyền thống văn hóa”....) hoặc trong tham luận hội thảo khoa học chủ yếu là của những tác giả Folklore Thanh Hóa tuy khá dồi dào phong phú song đều lẻ tẻ, đơn lẻ, chưa được tập hợp thành một công trình tập trung.

Năm 1997, Trường văn hóa nghệ thuật Thanh Hóa mà hiệu trưởng là thầy Ngô Quốc Túy, sau đó là thạc sỹ Lê Tạo đã tiến hành công trình nghiên cứu khoa học về lễ hội xứ Thanh với mục đích làm tài liệu tham khảo và hỗ trợ cho chương trình giảng dạy, đào tạo văn hóa nghệ thuật của trường. Công trình được nghiệm thu xuất sắc vào năm 2000.

Được sự đầu tư kinh phí của Quỹ Đan Mạch phát triển và trao đổi văn hóa giữa Việt Nam và Đan Mạch, nhóm tác giả Lê Huy Trâm, Hoàng Anh Nhân đã biên soạn, sách “Lễ tục – lễ hội truyền thống xứ Thanh” với nội dung khảo tả từng đơn vị lễ tục, lễ hội theo một kết cấu thống nhất từ địa phương, thần điện, thần tích, tục lệ cho đến phần lễ tế, phần hội hè (trò diễn). Tuy nhiên việc nghiên cứu cũng mới chỉ dừng ở mức độ khảo tả.

3. Mục đích nghiên cứu:

- Khái quát không gian văn hóa của lễ tục ở Thiết Định.
- Tìm hiểu, mô tả lễ tục Thiết Định
- Đánh giá thực trạng
- Đề xuất giải pháp khôi phục, giữ gìn và phát huy lễ tục

4. Đối tượng nghiên cứu và phạm vi nghiên cứu

a. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài gồm toàn bộ lễ tục cổ ở làng Thiết Định

b. Phạm vi nghiên cứu

- Phạm vi nghiên cứu gồm không gian địa lý, kinh tế, văn hóa, xã hội của làng Thiết Định xã Định Tường – huyện Yên Định

5. Phương pháp nghiên cứu

Trong đề tài này, chúng tôi đã sử dụng các phương pháp nghiên cứu sau:

- Nghiên cứu tài liệu có sẵn nhằm tìm hiểu:
- + các khái niệm liên quan đến lễ tục, lễ hội, các khái niệm về quản lý nói chung và quản lý văn hóa nói riêng

+ Các văn bản pháp lý làm cơ sở cho việc quản lý đối với di tích lịch sử văn hóa

- Phương pháp điền dã kết hợp phỏng vấn để tìm hiểu thực trạng của lễ tục tại địa phương.

- Phương pháp giải mã biểu tượng nhằm phân tích ý nghĩa của một số diễn trò ở địa phương.

6. Đóng góp của đề tài:

- Đúc kết thực tiễn nhằm bổ sung kỹ năng về quản lý văn hóa nói chung và lễ tục, lễ hội nói riêng cho những người quan tâm.

- Làm tài liệu tham khảo cho sinh viên

- Đóng góp ý kiến cho công tác quản lý ở địa phương

7. Cấu trúc của đề tài:

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phụ lục. Nội dung chính của khóa luận được chia làm 3 chương:

Chương 1: Tổng quát về lễ tục ở Thanh Hoá

Chương 2: Lễ tục cổ ở làng Thiết Định – Xã Định Tường - Huyện Yên Định - Tỉnh Thanh Hoá.

Chương 3: Đề xuất biện pháp quản lý, giữ gìn và phát huy lễ tục cổ ở làng Thiết Định

---

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Toan Ánh, *Tìm hiểu phong tục Việt Nam qua lễ tết hội hè*, NXB Tổng Hợp, Đồng Tháp
2. Ngô Thị Kim Doan, 2004, *Văn hoá làng xã Việt Nam*, NXB Văn Hoá Thông Tin, Hà Nội
3. Cao Đức Hải, 2005, *Một số tư liệu về quản lý lễ hội*
4. Hồ Hoàng Hoa, 1998, *Lễ hội - Một nét đẹp trong sinh hoạt văn hoá cộng đồng*, NXB Khoa Học Xã Hội, Hà Nội
5. Phan Kim Huệ, 2000, *Lễ tục xưa và nay: Gia lễ xưa thế nào, nay thế nào*, NXB TP Hồ Chí Minh
6. Đinh Gia Khánh – Lê Hữu Tầng, 1994, *Lễ hội truyền thống trong xã hội hiện đại*, NXB Khoa học xã hội, Hà Nội
7. Phan Gia Khánh, 1992, *Bảo tàng di tích lễ hội*, NXB Thông Tin, Hà Nội
8. Vũ Ngọc Khánh, 2001, *Làng văn hoá cổ truyền Việt Nam*, NXB Thanh Niên, Hà Nội
9. Vũ Ngọc Khánh, 1998, *Thành hoàng làng Việt Nam (tập 1)*, NXB Văn Hoá Thông Tin
10. Vũ Ngọc Khánh, 1994, *Tín ngưỡng làng xã – NXB Văn Hoá Dân Tộc*
11. Nguyễn Quang Lê, 1992, *Một số suy nghĩ về nguồn gốc và bản chất của lễ hội cổ truyền dân tộc*, NXB Văn Hoá Dân Gian, Hà Nội
12. Hoàng Nam, 2005, *Một số giải pháp quản lý văn hoá dân gian*, NXB Văn Hoá dân tộc
13. Lê Huy Trâm - Hoàng Anh Nhân, 2001, *Lễ tục lễ hội truyền thống xứ Thanh*, NXB Văn Hoá Dân Tộc, Hà Nội
14. Trương Thìn, 2005, *Hương ước xưa và Quy ước làng văn hoá ngày nay*, NXB Lao Động Xã Hội